

dean jokanović - toumin

izložba u galeriji »nova«, 1981.

predrag vuković

Iako je Dean Jokanović-Toumin, od početka svoga djelovanja 1970, malokad samostalno izlagao u Zagrebu, može se ustvrditi da je slika u središtu pažnje njegova umjetničkog rada. Jokanović ima aktivan odnos prema slici, za njega ona nije samo mjesto nastajanja »usporodne realnosti«, već predmet analize koja vodi nastajanju novih sklopova; on polazi od slike kao nerazlučivog jedinstva materijalnih i medijskih sastavnica, gdje su format, površina platna, ploha i oblikovni elementi istovrijedni u stvaranju djela. Nakon posljednje izložbe u »Galeriji suvremene umjetnosti« u Zagrebu u ožujku 1979. Jokanović zatvara krug slika s crnom podlogom na kojoj je organizirao i strukturirao površinu upotrebom kreda u boji. Monokromnost podloge potvrđivala je dvodimenzionalnost slike, a linije koje su plohu dijelile imale su kolorističku ulogu. Linija, u Jokanovićevu radu, pravilno dijeli plohe i gradi novu strukturu. Sadašnja djela, predstavljena u Galeriji »Nova«, pokazuju sva kvantitativna i kvalitativna obilježja Jokanovićeve prakse, zadržavajući osnovni način mišljenja, ali upućuju na prošireno ispitivanje slikarskih sredstava, pa time i same slike kao konkretnog i krajnjeg učinka slikanja.

Kao i u dosadašnjem radu, Jokanović ne napušta svoj prepoznatljiv znak: kvadratni format slike koji minimalno varira u veličini, čime zadržava načelo serije i varijanata unutar ujednačena niza. Umjesto plohe u cjelini prekrivene crnilom, on ostavlja ogoljelo nepreparirano platno na koje olovkom ucrtava oblik kvadrata i tako uspostavlja drugi stalan čimbenik te serije slika. Ustaljeni format slike kao i ucrtani kvadrat predstavljaju normativni dio te serije, racionalni nadzor nad izražajnošću oblika boje. Promjen-

ljiv je čimbenik bijela boja, većinom nanescna unutar kvadrata iscrtanog olovkom, što oblicima prati polje ili ga negira prelaskom granice. Izbor bijele boje sužava dodatne asocijacije, smanjuje koloristička značenja slike, ostajući ponajviše u granicama slikarskih sredstava. Kako Jkanović namjerno smanjuje polje slikanja, ne iskorišćuje cijelu površinu platna, dobiva mogućnost proširenja i suprotstavljanja različitih oblika boje preglednosti i pravilnosti plohe-podloge.

Uputimo li se u čitanje djela, uočiti ćemo izražajni odnos između strogosti formata i ucrtanog kvadrata nasuprot tvarnosti platna i oblicima boje. Jkanović istražuje odnose napetosti između pravilnih normativnih čimbenika i oblika; učinak i djelotvornost njihove prilagodbe i suprotstavljanja. On je također usmjeren na ispitivanje plohe kao jednog od osnovnih elemenata u cjelokupnoj modernoj umjetnosti. Tako na primjer u slici »Bijelo 20« unutar ucrtanog kvadrata oblik bijele boje prekriva samo dio kvadratnog polja, dijelom ga prati oštrijim i zatvorenim rubovima, a u donjem dijelu rastvara se u razvedeniji oblik, meke obrisne linije i vidljiva poteza. Nadalje, u slici »Bijelo II« nazupčani oblik prekriva veći dio plohe što omeđuje kvadrat, s tim što je njegova pokrenutost istaknuta zbog pravilne mirnoće kvadrata, dok u slici »Bijelo 10« oblik dviju bijelih boja potpuno prati kvadratnost polja, ali su razblaženi rubovi guste i kompaktne jezgre u suprotnosti s oštrinom linije vanjskog oblika. Novost u odnosu na dosadašnje radove svakako je upotreba slobodnijeg rukopisa na nekim djelima, iz čega proizlazi raznolikost oblika i njihova ekspresivnost. Time se Jkanović udaljuje od »anonimnosti« ranijih djela, uvodi naizmjenično kretanje

od nedovršenoga dovršenom, od djelomičnog potpunom, upotrebom slobodnog poteza kista uključuje trenutak improvizacije i spontanosti, čak izravno intervenira u tvarnost platna izrezivanjem ucrtanog kvadrata, čime se ploha plastično oprostora, sve to u neprekidnoj sprezi sa stalnim čimbenicima djela. Takvim razlaganjem i uspostavljanjem slike kao novog ustrojstva stvara se pojedinačno »otvoreno« djelo unutar cjeline koja ga određuje.

Ostavljajući razotkrivene sastavne dijelove slike: ploha neprepariranog platna, stalni oblik kvadrata, različiti oblici bijele boje, Jkanović određenom metrikom i prostorom slike što nastaje međusobnim odnosima strukturalnih sastavnica uspijeva istodobno ujediniti strogo i proizvoljno, mjerljivo i nemjerljivo. Ujedno ta djela upućuju na svu širinu i mogućnosti slikarskog rada, kao i na preispitivanje baštine nepredmetnog slikarstva unutar sebi zadanih granica. Svako pojedinačno dje-

lo sadrži drukčiju slikarsku problematiku oblika, pa time oslabljuje načelo »zatvorene serije« i omogućuje osamostaljivanje pojedinog člana iz niza. Još je važno naglasiti kako u toj otvorenoj seriji svako djelo pojačava ostala, dajući im nove kvalitete čime se izražava sveukupan dojam. To je neosporno novost i u Jkanovićevu radu i unutar područja kategorije »slikarstva kao slikarstva«, gdje se sustavno analiziraju vlastiti sastavni dijelovi na strukturalnoj razini.

Ostajući unutar slikarstva, Jkanović je udaljen od klasičnog pristupa slikarstvu, što iskazuje upotrebom sredstava i oblika u stvaranju slike kao duhovno i tvarno samostalnog predmeta, nesputanog bilo kojim sustavom. Njemu je svojstveno ispitivanje ograničenim i najnužnijim sredstvima proizišlim iz raščlanjenja slike u umjetničkoj svijesti; u neprekidnoj potrazi za bitnim unutar granice slikarstva. Time Jkanović pridaje nova značenja osnovnim elementima slikarstva.